

**F. Köçərli adına Respublika
Uşaq Kitabxanası**

Azərbaycan nefti və qəhrəman neftçilər

20 Sentyabr – Neftçilər Günü münasibətilə kütləvi oxucular üçün hazırlanmış metodik vəsait

Bakı – 2026

Tərtibçi:

Ruhiyyə Məmmədli

Azərbaycan nefti və qəhrəman neftçilər - 20 Sentyabr – Neftçilər Günü münasibətilə
kütləvi oxucular üçün hazırlanmış metodik vəsait/ F.Köçərli adına Respublika Uşaq
Kitabxanası. – Bakı, 2026. –23 s.

Ünvan:AZ-1022 Bakı şəh.,S.Vurğun küç.88;

E-mail: info@clb.az.

İnternet ünvanı: www.clb.az

©F. Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası, 2026

Azərbaycan neftçilərinin şərəf salnaməsi

Neftçilər Günü — neft-qaz sahəsində çalışanların peşə bayramı.

1994-cü il sentyabrın 20-si müstəqil Azərbaycan dövlətinin inkişafında tarixi, mühüm bir gün oldu. Həmin gün xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə hazırlanmış və bütün dünyada "Əsrin müqaviləsi" adı ilə tanınmış neft kontraktları imzalandı. Bu kontraktlar Azərbaycanın neft və yeni iqtisadiyyat tarixinin şanlı səhifəsini açdı.

Azərbaycan ilk dəfə idi ki, 6 ölkəni təmsil edən dünyanın məşhur 10 xarici neft şirkəti ilə belə böyük miqyasda saziş imzalayırdı. Bu saziş Xəzər dənizində beynəlxalq əməkdaşlığın əsasını qoydu, xarici sərmayədarların Azərbaycana axınını sürətləndirdi. "Əsrin müqaviləsi" həm də Azərbaycanda yeni neft-qaz kontraktlarının bağlanmasına güclü təkan verdi. "Əsrin müqaviləsi" tezliklə öz bəhrəsini verdi.

1997-ci il noyabrın 12-də "Çıraq-1" platformasında "Əsrin müqaviləsi" üzrə ilkin neftin hasilatına başlandı. 2005-ci ilin fevralında isə "Azəri- Çıraq-Günəşli" yataqlarının Mərkəzi Azəri hissəsində ilkin neftin hasilatına başlandı. "Əsrin müqaviləsi"nə ilkin qoşulan şirkətlər bunlardır: "AMOKO", "Yunokal", "Pennzoil" (ABŞ), "Britiş Petroleum", "Remko" (Böyük Britaniya), "Statoyl (Norveç)", "LUKOyl" (Rusiya), "Türk Petrolları" (Türkiyə), "Delta" (Səudiyyə Ərəbistanı). Sonradan müqaviləyə "İtoçu" (Yaponiya), "Ekson", "Amerada Hess" (ABŞ) şirkətləri də qoşuldu.

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisində ratifikasiya olunduqdan dərhal sonra neft-qaz əməliyyatlarının idarə edilməsi və əlaqələndirilməsi məqsədilə Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti (ABƏŞ) yaradıldı. Ölkəmizin neft strategiyasının əsas istiqamətlərindən biri Azərbaycan neftinin və qazının dünya bazarına nəql edilməsindən ibarətdir.

Bu sahədə "Bakı-Tbilisi-Ceyhan" Əsas İxrac Boru Kəməri layihəsinin hazırlanması və reallığa çevrilməsi mühüm rol oynayır. Bu layihənin də baş memarı, onun bünövrəsini qoyan, həyata keçirilməsinə şəxsən rəhbərlik edən Heydər Əliyev olmuşdur.

1998-ci ildə Ankarada Azərbaycan, Türkiyə və Gürcüstan Prezidentləri "Bakı-Tbilisi-Ceyhan" Əsas İxrac Boru Kəmərinin inşa edilməsi haqqında ilk saziş imzaladılar. ATƏT-in İstanbul sammitində (1999, 18 noyabr) ABŞ prezidenti Bill Klintonun iştirakı ilə Azərbaycan, Qazaxıstan, Gürcüstan və Türkiyə Prezidentləri

tərəfindən layihənin dəstəklənməsinə və qısa müddətdə həyata keçirilməsinə yönəlmiş İstanbul Bəyannaməsi imzalandı.

2002-ci il avqustun 18-də Sanqaçal terminalında "Bakı-Tbilisi-Ceyhan" Əsas İxrac Boru Kəmərinin təməli qoyuldu. Bu böyük layihə artıq reallığa çevrilmişdir. 2005-ci il mayın 25-də kəmərin Azərbaycan, 13 oktyabrında isə Gürcüstan hissələrinə ilkin neftin doldurulması mərasimi keçirilmişdir. 2006-cı ilin yazında isə kəmərin Türkiyə hissəsi istifadəyə veriləcəkdir. "Bakı-Tbilisi-Ceyhan" Əsas İxrac Boru Kəməri dünyada bənzəri olmayan mühəndis qurğusudur. Bu layihə Şərq-Qərb enerji dəhlizinin əsasını təşkil edir. Ümumi uzunluğu 1762 km olan kəmərin 443 kilometri Azərbaycan, 249 kilometri Gürcüstan, 1070 kilometri isə Türkiyə ərazisindən keçir. Kəmərdə ildə 50 milyon ton, sutkada isə 1 milyon barrel xam neft ötürmək qabiliyyətindədir.

H. Əliyevin bu layihənin gerçəkləşdirilməsində əvəzsiz xidmətləri qiymətləndirilərək "Bakı-Tbilisi-Ceyhan" Əsas İxrac Boru Kəmərinə onun adı verilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti H. Əliyevin fərmanı ilə hər il sentyabrın 20-si "Neftçilər Günü" kimi qeyd olunur.

Neftçilər Günü münasibətilə kitabxanalarda sərgilərin təşkili məqsəda uyğundur. Sərgidə bu mövzudan bəhs edən kitablar, jurnallar, qəzet materialları yer alır. Sərgiyə aşağıdakı başlıqları vermək olar:

Təntənəli və rəsmi başlıqlar

- “Neftçi əməyinin şöhrət yolu”
- “Qara qızılın qəhrəmanları”
- “Neftçilər: dünəndən sabaha uzanan zəhmət yolu”
- “Enerjimizin mənbəyi, gücümüzün təməli”
- “Azərbaycan neftçilərinin şərəf salnaməsi”
- “Əsrlərə işıq saçan neft sənayesi”
- “Neft və insan: zəhmətlə yazılan tarix”
- “Xəzərin qoynunda doğulan uğur”

Daha yaradıcı və bədii başlıqlar

- “Qara qızıldan gələn işıq”
- “Dərinliklərdən zirvələrə”
- “Neftin izi ilə, uğurun yolunda”
- “Xəzərin qəhrəmanları”
- “Bir damla neft, bir tarix”

- “Fədakar əllər, böyük sənaye”
- “Torpağın sərvəti, insanın əməyi”
- “Neftçi – zəhmətin simvolu”

Məktəb və uşaq sərgisi üçün

- “Kiçik rəssamların gözü ilə neftçilər”
- “Neftçilərimizə hörmət və ehtiramla”
- “Əməyinizlə gələcəyə işıq saçırsınız”
- “Neftçi peşəsi – qürur mənbəyimiz”
- “Azərbaycan nefti və qəhrəman neftçilər”

Foto və tarixi sərgi üçün

- “Neft tarixindən səhifələr”
- “Azərbaycan neftinin keçmişi və bu günü”
- “Neft salnaməsi: insan, zəhmət, nailiyyət”
- “Köhnə quyulardan müasir platformalara”
- “Neftçilərin izi ilə”

Sərgidə aşağıdakı sitatlardan istifadə olunur.

Neftçi olmaq üçün dəniz qədər dərin ürək, polad kimi iradə lazımdır.

Yerin təkindən işıq çıxaran əllər heç vaxt yorulmaz, onların zəhməti tarix yazır. "Neftçi dalgalarla çarpışan, qaranlıq gecələrə işıq saçan əsl qəhrəmandır." Azərbaycan neftçisinin əməyi ölkəmizin parlaq sabahının təməli daşdır.

- Bu tarix təsadüfi seçilməyib. **1994-cü il sentyabrın 20-də** Əsrin müqaviləsi imzalanıb. Bu müqavilə Azərbaycanın müasir neft strategiyasının əsasını qoyub.
- Neftçilər Günü Azərbaycan Prezidenti tərəfindən **2001-ci ildə** rəsmi peşə bayramı kimi təsis edilib.
- Azərbaycan dünyada neft sənayesinin inkişafında mühüm rol oynayıb. **1846-cı ildə** Bibiheybət neft yatağı ərazisində dünyada ilk dəfə sənaye üsulu ilə neft quyusu qazılıb. Bu hadisə müasir neft sənayesinin başlanğıcı hesab olunur.
- XX əsrin əvvəllərində Bakı dünyanın ən böyük neft istehsal mərkəzlərindən biri idi və global neft hasilatının əhəmiyyətli hissəsini təmin edirdi.
- Azərbaycan neftçilərinin əməyi təkcə ölkə iqtisadiyyatına deyil, həm də enerji təhlükəsizliyi və beynəlxalq əməkdaşlığın inkişafına mühüm töhfə verir.

Bu gün münasibətilə tez-tez belə bir fikir səsləndirilir: **"Neftçilərin əməyi Azərbaycanın inkişafının və enerji tarixinin ayrılmaz hissəsidir. Onların zəhməti ölkənin iqtisadi gücünün və gələcəyinin möhkəmlənməsinə xidmət edir."**

20 Sentyabr – Neftçilər Gününə həsr olunmuş sual-cavab nümunələri:

1. **Sual:** Azərbaycanda Neftçilər Günü nə vaxt qeyd olunur?
Cavab: Hər il **20 sentyabr** tarixində.
2. **Sual:** Niyə məhz 20 sentyabr Neftçilər Günü kimi qeyd edilir?
Cavab: Çünki 1994-cü il 20 sentyabrda Əsrin müqaviləsi imzalanıb.
3. **Sual:** Neftçilər Günü rəsmi peşə bayramı kimi neçənci ildə təsis olunub?
Cavab: **2001-ci ildə.**
4. **Sual:** Dünyada ilk sənaye üsulu ilə qazılmış neft quyusu harada yerləşir?
Cavab: Bibiheybət neft yatağı ərazisində.
5. **Sual:** Azərbaycan neft sənayesinin inkişafında hansı şəhər xüsusi rol oynayıb?
Cavab: Bakı.
6. **Sual:** "Əsrin müqaviləsi" hansı ildə imzalanıb?
Cavab: **1994-cü ildə.**
7. **Sual:** Neftçilərin əməyi ölkəyə hansı sahədə daha çox töhfə verir?
Cavab: İqtisadi inkişafın, enerji təhlükəsizliyinin və dövlət büdcəsinin güclənməsində.
8. **Sual:** Azərbaycanda neft sənayesi hansı sərvətə əsaslanır?
Cavab: Zəngin neft və qaz ehtiyatlarına.
9. **Sual:** Neftçilər Günündə kimlər təbrik olunur?
Cavab: Neft və qaz sənayesində çalışan bütün əməkdaşlar və bu sahənin veteranları.
10. **Sual:** Neftçilər Gününün əsas məqsədi nədir?
Cavab: Neftçilərin zəhmətini qiymətləndirmək və onların ölkənin inkişafındakı xidmətlərini dəyərləndirmək.

Azərbaycan neftçilərinin həyatını, neft sənayesini və Bakı neftini əks etdirən ən tanınmış filmlər bunlardır:

Bədii filmlər

1. Neft və milyonlar səltənətində (1916)

Azərbaycan kinosunun ilk tammetrajlı bədii filmi hesab olunur. Süjet Bakı neft milyonçuları və neft sənayesi fonunda cərəyan edir.

2. Vulkan üzərində ev (1928)

Bakı neft mədənlərində çalışan insanların həyatı və dövrün sosial hadisələrindən bəhs edir.

3. Bəxtiyar

Baş qəhrəman Bəxtiyar neftçidir. Film neftçinin həyatı ilə musiqi istedadını birləşdirən məşhur ekran əsəridir.

Sənədli filmlər

- Balaxanıda neft fontanı – Azərbaycan və dünya kinosunun ilk neft mövzulu xronikalarından biridir.
- Bibiheybətdə neft fontanı yanğını – Bakı neft mədənlərində baş verən hadisələri əks etdirir.
- Neft buruqlarında iş
- Neft zərbəçiləri
- Neft keşikçiləri
- Neft kəşfiyyatçıları
- Neft çağırır
- Neft Daşları

Bu filmlər arasında **"Neft və milyonlar səltənətində"**, **"Vulkan üzərində ev"** və **"Bəxtiyar"** Neftçilər Günü tədbirlərində ən çox xatırlanan və nümayiş etdirilən ekran əsərlərindəndir.

Neftçilər Günü tədbirlərində istifadə edilə biləcək müasir aforizm və şüarlar:

- Zəhmət çəkən çörək yeyər.
- Əmək insanı ucaldar.
- Əməksiz aş olmaz.
- İşləyən dəmir pas atmaz.
- Alın təri ilə qazanılan ruzi şirin olar.
- Səbirlə çalışan məqsədinə çatar.
- Hər zəhmətin bir bəhrəsi var.
- Damcı-damcı göl olar.
- Əl əli yuyar, əl də üzü.
- Birlik olan yerdə dirilik olar.
- "Neftçinin gücü – Vətənin qüdrətidir."
- "Alın təri ilə çıxarılan hər damla neft ölkənin inkişafına töhfədir."

- "Neftçi zəhməti Azərbaycanın enerji salnaməsini yazır."
- "Neftçilərin əməyi bu günün uğuru, sabahın təminatıdır."

Bu ifadələr folklor atalar sözü deyil, müasir dövrdə Neftçilər Günü ilə bağlı işlədilən aforistik fikirlər və şüarlardır.

Səhnəcik: "Bir damla zəhmət"

Personajlar:

- Aparıcı
- Uşaq 1
- Uşaq 2
- Neftçi
- Ana

Aparıcı:

Əziz müəllimlər, valideynlər və qonaqlar! Bu gün biz 20 Sentyabr – Neftçilər Gününi qeyd edirik. Gəlin, zəhmətkeş neftçilərimizin əməyinə kiçik bir səhnəciklə təşəkkür edək.

Uşaq

Ata, hər səhər niyə bu qədər tez işə gedirsən?

Neftçi:

Çünki neftçinin işi məsuliyyətlidir. Biz çalışırıq ki, ölkəmizin enerji həyatı fasiləsiz davam etsin.

Uşaq

Deməli, evlərimizin işığı, fabriklərin işi və bir çox nəqliyyat vasitəsi sizin zəhmətinizlə bağlıdır?

Neftçi:

Bəli, amma bunu tək mən yox, minlərlə neftçi birlikdə edir. Ən böyük gücümüz bilik, zəhmət və təhlükəsiz işləməkdir.

Ana:

Neftçi olmaq yalnız peşə deyil, həm də Vətənə xidmət etməkdir. Biz sizin əməyinizlə qürur duyuruq.

Uşaq

Biz də yaxşı oxuyacağıq, Vətənimiz üçün faydalı insanlar olacağıq.

Uşaq

Bütün neftçiləri peşə bayramı münasibətilə ürəkdən təbrik edirik!

Hamısı birlikdə:

Əziz neftçilər!

Bayramınız mübarək!

Sizə möhkəm can sağlığı, təhlükəsiz iş və yeni uğurlar arzulayırıq!

Zəhmətinizə görə təşəkkür edirik!

(Sonda uşaqlar Azərbaycan bayrağı ilə səhnəyə çıxır, "Bayramınız mübarək!" yazısı nümayiş olunur və musiqi səslənir. Uşaqlar tədbirin sonunda Neftçilərdən bəhs edən filmlərə tamaşa edirlər:)

"Bəxtiyar" – neftçi haqqında bədii film.

"Qara daşlar" – dəniz neftçilərinin həyatından bəhs edən film.

"Möcüzələr adası" – neftçilərin əməyini əks etdirən bədii film.

Cizgi filmi ssenarisi: "Balaca Damla və Neftçinin Sirri"

Personajlar:

- Balaca Damla (şən və maraqsevər neft damlası)
- Günəş
- Neftçi Əmi
- Balaca Aysu
- Külək (səs)

Səhnə 1

(Günəş doğur. Balaca Damla yerin dərinliyində oyanır.)

Balaca Damla:

Salam! Mən Balaca Damlayam. Siz heç düşünmüşünüz ki, mən uzun bir yol qət edirəm?

Günəş:

Hər damlanın öz hekayəsi var. Amma bu yol yalnız zəhmətkeş insanların sayəsində davam edir.

Səhnə 2

(Neft platformasında Neftçi Əmi işləyir.)

Aysu:

Əmi, siz nə iş görürsünüz?

Neftçi Əmi:

Biz təbiətin sərvətindən ağılla və təhlükəsiz şəkildə istifadə edirik. Çalışırıq ki, hər şey qaydalara uyğun olsun.

Balaca Damla:

Deməli, mən sizin zəhmətiniz sayəsində insanların faydasına çevrilirəm!

Səhnə 3

(Külək əsir, dəniz dalğalanır.)

Külək:

İşiniz çətin deyilmi?

Neftçi Əmi:

Bəzən çətin olur. Amma biz birlikdə çalışır, təhlükəsizlik qaydalarına əməl edir və bir-birimizə kömək edirik.

Aysu:

Deməli, uğurun sirri birlik və məsuliyyətdir!

Səhnə 4

(Şəhərdə işıqlar yanır.)

Balaca Damla:

İndi başa düşdüm. Mən tək deyiləm. Minlərlə neftçinin biliyi və zəhməti insanların həyatına fayda verir.

Günəş:

Ən qiymətli sərvət yalnız təbii ehtiyatlar deyil, onları bilik və məsuliyyətlə idarə edən insanlardır.

Final

Aysu:

Əziz neftçilər, zəhmətinizə görə təşəkkür edirik!

Balaca Damla:

Sizə təhlükəsiz iş, möhkəm cansağlığı və uğurlar arzulayıram!

Hamısı birlikdə:

20 Sentyabr – Neftçilər Gününüz mübarək! Azərbaycanın inkişafı naminə çalışan bütün neftçilərə təşəkkür edirik!

(Ekranada Azərbaycan bayrağı dalğalanır. Arxa fonda şən musiqi səslənir və "Bayramınız mübarək!" yazısı görünür.)

Aşağıda **20 Sentyabr – Neftçilər Günü** mövzusunda 15 sualdan ibarət test təqdim olunur.

Neftçilər Günü – Test

1. Azərbaycanda Neftçilər Günü hansı tarixdə qeyd olunur?

- A) 18 oktyabr
- B) 28 may
- C) **20 sentyabr**
- D) 31 dekabr

2. 20 sentyabr tarixi hansı mühüm hadisə ilə bağlıdır?

- A) İlk neft quyusunun qazılması
- B) **"Əsrin müqaviləsi"nin imzalanması**
- C) SOCAR-ın yaradılması
- D) İlk neft ixracı

3. "Əsrin müqaviləsi" neçənci ildə imzalanıb?

- A) 1991
- B) 1992
- C) 1993
- D) **1994**

4. Neftçilər Günü rəsmi peşə bayramı kimi neçənci ildə təsis edilib?

- A) 1994
- B) **2001**
- C) 2005
- D) 2010

5. Dünyada ilk sənaye üsulu ilə qazılmış neft quyusu Azərbaycanda harada yerləşir?

- A) Suraxanı
- B) Binəqədi
- C) **Bibiheybət**
- D) Sabunçu

6. Azərbaycanın neft sənayesinin mərkəzi hesab olunan şəhər hansıdır?

- A) Gəncə
- B) Şəki
- C) Lənkəran
- D) **Bakı**

7. Neftçilərin əsas vəzifəsi nədir?

- A) Ağac əkmək
- B) **Neft və qazın təhlükəsiz hasilatı və emalı**
- C) Yol çəkmək
- D) Gəmi idarə etmək

8. Neftçilər Günündə kimlər təbrik olunur?

- A) Müəllimlər
- B) Həkimlər
- C) **Neft və qaz sənayesində çalışanlar**
- D) İdmançılar

9. Neftçilərin işində ən vacib amillərdən biri hansıdır?

- A) Sürət
- B) **Təhlükəsizlik**
- C) Yarış
- D) İstirahət

10. Neft Azərbaycanın inkişafına əsasən hansı sahədə töhfə verir?

- A) Turizm
- B) İdman
- C) **İqtisadiyyat**
- D) Ədəbiyyat

11. Azərbaycanca neft əsasən haradan hasil olunur?

- A) Meşələrdən
- B) Çaylardan
- C) **Qurudan və Xəzər dənizindən**
- D) Dağlardan

12. Neftçilər hansı keyfiyyətləri ilə seçilir?

- A) Tənbəllik
- B) **Zəhmətkeşlik və məsuliyyət**
- C) Tələskənlik
- D) Laqeydlilik

13. Neftçilər Günü hansı ayda qeyd olunur?

- A) Avqust
- B) **Sentyabr**
- C) Oktyabr
- D) Noyabr

14. Neftçilərin əməyinə hörmət göstərmək nəyi ifadə edir?

- A) Oyun oynamağı
- B) **Zəhmətə və peşəyə dəyər verməyi**
- C) Yarış keçirməyi
- D) Səyahət etməyi

15. "Qara qızıl" ifadəsi nəyi bildirir?

- A) Kömürü
- B) Dəmiri
- C) Qızılı
- D) **Nefti**

Cavablar

1. C
2. B
3. D
4. B
5. C
6. D

7. B
8. C
9. B
- 10.C
- 11.C
- 12.B
- 13.B
- 14.B
- 15.D

Azərbaycanın neft sənayesinin inkişafında böyük xidmətləri olmuş tanınmış neftçilər, mühəndislər və neft sənayeçilərindən bəziləri bunlardır:

1. Ağa Nemətulla :Görkəmli qazma ustası və yenilikçi. 1941-ci ildə Bibiheybətdə dünyada ilk dəfə turbinlə maili quyu qazılmasına nail olmuşdur.
2. Sabit Orucov: Dənizdə neft hasilatının təşkilatçılarından biri. Neft Daşları layihəsinin həyata keçirilməsində mühüm rol oynamışdır.
3. Ağa Qurban Əliyev : Görkəmli geoloq və neft kəşfiyyatçısı. Neft Daşlarının kəşfi və işlənilməsində iştirak etmişdir.
4. Ələkbər Süleymanov :Xəzərdə dərin dəniz neft-qaz yataqlarının mənimsənilməsi üçün mühüm texniki həllərin müəllifi olmuşdur.
5. Hacı Zeynalabdin Tağıyev : XIX əsrin sonlarının ən məşhur Azərbaycan neft sənayeçilərindən biri. Neftdən əldə etdiyi gəlirlə məktəblər, teatrlar və xeyriyyə müəssisələri yaratmışdır.
6. Musa Nağıyev :Bakının ən böyük neft sahibkarlarından biri olmuşdur. Çoxsaylı xəstəxana və ictimai binaların tikintisini maliyyələşdirmişdir.
7. Şəmsi Əsədullayev :Azərbaycanın tanınmış neft sahibkarlarından biri. Neft sənayesinin inkişafına və xeyriyyəçiliyə böyük töhfə vermişdir.
8. Murtuza Muxtarov : Qazma avadanlıqlarının istehsalı sahəsində yenilikləri ilə tanınmışdır. Bakı neft sənayesinin inkişafına mühüm töhfə vermişdir.
9. İsabəy Hacınski :Bakı neft sənayesinin inkişafına töhfə vermiş sahibkarlardan biri kimi tanınır.

Bu şəxslər Neftçilər Gününə həsr olunmuş tədbirlərdə və təqdimatlarda ən çox xatırlanan Azərbaycan neft tarixinin görkəmli simaları hesab olunurlar.

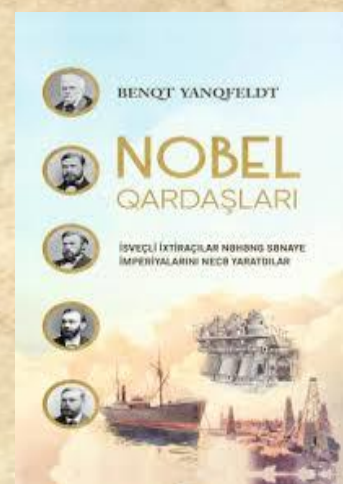
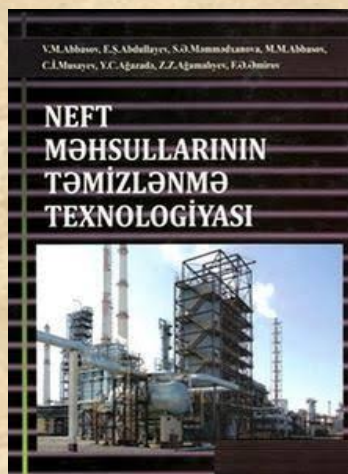
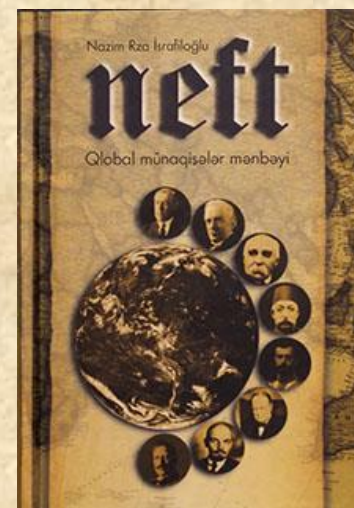
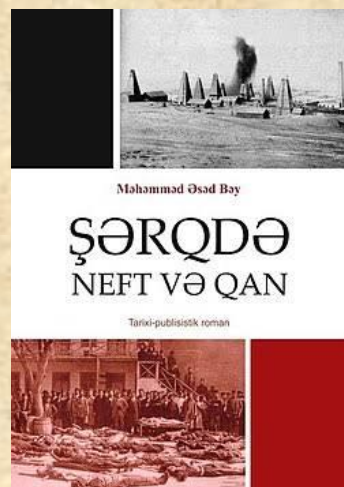
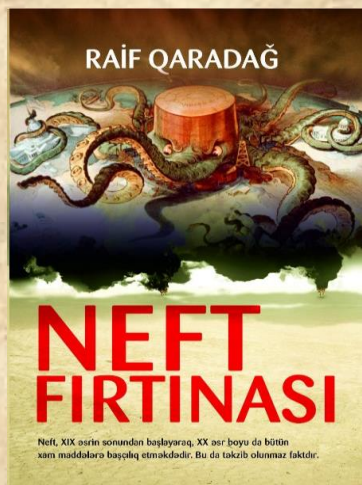
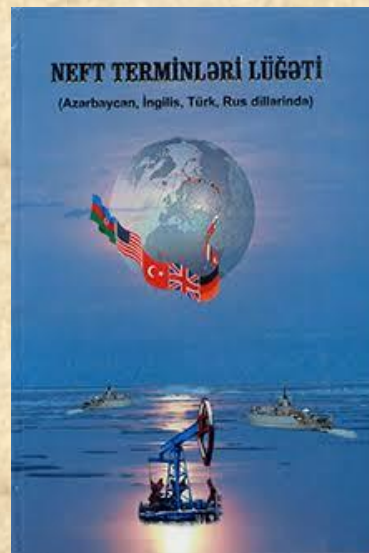
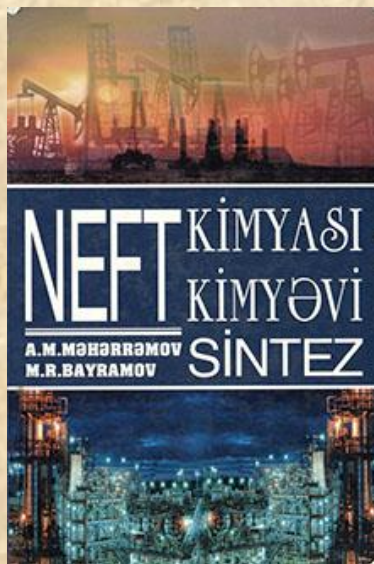
Bu neft milyonçularının əksəriyyəti qazandıqları sərvətin mühüm hissəsini **məktəblərin, xəstəxanaların, məscidlərin, teatrların və digər ictimai binaların tikintisinə** sərf edərək Azərbaycan tarixində həm sənayeçilər, həm də xeyriyyəçilər kimi iz qoyublar.

Azərbaycanın neft milyonçuları, Bakı neft sənayesi və XIX–XX əsrin əvvəllərindəki neft tarixi haqqında yazılmış maraqlı kitablar:

1. **Manaf Süleymanov – "Eşitdiklərim, oxuduqlarım, gördüklərim"**
 - XX əsrin əvvəllərində Bakının həyatı, neft sənayeçiləri, milyonçular və xeyriyyəçilər haqqında qiymətli məlumatlar verir.
 - Əsərdə Hacı Zeynalabdin Tağıyev kimi tanınmış neft milyonçularının fəaliyyəti də işıqlandırılır.
2. **Manaf Süleymanov – "Neft milyonçusu"**
 - Azərbaycan neft sərvətinin formalaşdığı dövr və neft milyonçularının həyatı haqqında yazılmış əsərlərdən biridir.
3. **Manaf Süleymanov – "Azərbaycan milyonçuları: Ağa Musa Nağıyev"**
 - Ağa Musa Nağıyevin həyatından, sahibkarlıq fəaliyyətindən və xeyriyyə işlərindən bəhs edir.
4. **İbrahim bəy Musabəyov – "Neft və milyonlar səltənətində"**
 - XX əsrin əvvəllərində Bakı neft dünyasını, zəngin neft sahiblərinin həyatını və dövrün ictimai mənzərəsini bədii şəkildə əks etdirir.
5. **Ceyhun Mahmudov – "Bakı nefti, neft milyonçuları və Nobel qardaşları"**
 - Bakı neft sənayesinin inkişafı, yerli neft milyonçuları və xarici sərmayəçilərin fəaliyyəti haqqında məlumat verir.
6. **"Azərbaycan neft sənayesi XIX yüzilin son rübündə"**
 - XIX əsrin sonlarında Azərbaycanın neft sənayesinin inkişafını araşdıran tarixi tədqiqat əsəridir.
7. **"Azərbaycanın neft salnaməsi"**
 - Azərbaycanın neft tarixinin müxtəlif mərhələlərini, sənayenin inkişafını və mühüm şəxsiyyətləri əhatə edən nəşrlərdən biridir.

Bu kitablarda ən çox haqqında məlumat verilən neft milyonçuları:

- Hacı Zeynalabdin Tağıyev
- Musa Nağıyev
- Murtuza Muxtarov
- Şəmsi Əsədullayev
- Əjdər bəy Aşurbəyov
- İsabəy Hacinski

Məktəblərdə **Neftçilər Günü (20 Sentyabr)** üçün təqdimat hazırlamaq məqsədilə ən uyğun seçimlərdən biri Manaf Süleymanovun bu mövzuda qələmə aldığı əsərlərdir.

Neft milyonçularının həyatını birbaşa əks etdirən ən uyğun film **“Neft və milyonlar səltənətində”** hesab olunur.

Neftçilər muzeyi adı ilə Azərbaycanda əsasən neft sənayesinin tarixini, neftçilərin əməyini və Bakı neft mədəniyyətini əks etdirən ekspozisiyalar nəzərdə tutulur. Azərbaycanda neft tarixini öyrənmək üçün ən maraqlı məkanlardan biri **Suraxanı gəmi-muzeyi** hesab olunur. Bu muzey dünyada ilk neftdaşıyan tankerlərdən birində yaradılıb və Xəzər dənizində neft daşınmasının tarixini nümayiş etdirir.

Neft mövzusunda ziyarət edilə bilən əsas yerlər:

Suraxanı gəmi-muzeyi

- Xəzər dənizində neft daşınması tarixindən bəhs edir.
- Ziyarətçilər gəminin bölmələrində neft sənayesinin inkişafı, dənizçilik və neft nəqliyyatı haqqında məlumat əldə edə bilirlər.

Azərbaycan Milli Tarix Muzeyi

- Bakı neft sənayesinin inkişafı, neft milyonçuları və sənaye tariximizlə bağlı materiallar saxlanılır.
- Xüsusilə Hacı Zeynalabdin Tağıyev dövrünün izləri ilə tanış olmaq mümkündür.

Neft Daşları (açıq hava tarixi məkanı)

- Xəzərdə salınmış məşhur neft şəhərciyidir.
- Azərbaycan dəniz neftçiliyinin simvollarından biri sayılır.

Neftçilər Günü (20 Sentyabr) münasibətilə uşaqlar üçün belə təqdim etmək olar:

"Neftçilər muzeyi – neft tariximizin yaddaşıdır. Burada neftçilərin zəhməti, neft sənayesinin inkişaf yolu və Azərbaycanın enerji salnaməsi haqqında məlumat almaq mümkündür."

Neftçilər günü ilə bağlı məktəblilərlə təşkil olunmuş ekskursiyalar

Məktəblilər üçün Neftçilər Günü münasibətilə nümunəvi ekskursiya planı:

Ekskursiyanın adı:

“Neftin izi ilə: Azərbaycan neft sənayesi və neftçilərin əməyi ilə tanışlıq”

Məqsəd:

Şagirdlərdə Azərbaycanın neft tarixinin, neft sənayesinin inkişaf mərhələlərinin və neftçilərin ölkənin iqtisadi inkişafındakı rolunun öyrənilməsinə maraq yaratmaq.

Ekskursiya marşrutu (1 günlük):

1-ci dayanacaq: Azərbaycan Milli Neft Muzeyi

- Neft sənayesinin yaranması və inkişaf tarixi ilə tanışlıq
- Görkəmli neftçilər və neft sahəsində əldə olunan nailiyyətlər haqqında məlumat
- Tarixi eksponatların və foto materialların izlənilməsi

2-ci dayanacaq: Suraxanı neft mədənləri

- Azərbaycanın qədim neftçixarma əraziləri ilə tanışlıq
- Neft quyularının quruluşu və hasilat prosesi haqqında məlumat
- Neftçilərin ağır və şərəfli əməyinin öyrənilməsi

3-cü dayanacaq: Qala Arxeoloji-Etnoqrafik Muzey Kompleksi

- Abşeronun tarixi və sənaye irsi ilə tanışlıq
- Keçmişdə neft hasilatı və yerli həyat tərzini haqqında məlumatların əldə edilməsi

Tədbirin yekunu:

Ekskursiyanın sonunda şagirdlərlə “Neftçilərimizə təşəkkür” mövzusunda müzakirə keçirilir, onların təəssüratları dinlənir və xatirə fotosu çəkilir.

Hesabat üçün qısa mətn:

Neftçilər Günü münasibətilə məktəblilərin iştirakı ilə maarifləndirici ekskursiya təşkil edilmişdir. Ekskursiya zamanı şagirdlər Azərbaycan neft sənayesinin tarixi, inkişaf yolu və neftçilərin fədakar əməyi ilə yaxından tanış olmuş, sənaye irsimiz haqqında yeni məlumatlar əldə etmişlər.

Azərbaycanda neftçilər günü — tarixi (Kitabxanada oxucular arasında təşkil olunmuş konfransın planı

Mövzu: “Azərbaycanda Neftçilər Günü: tarixi, əhəmiyyəti və müasir inkişaf mərhələləri”

Məqsəd: Oxucuları Neftçilər Günü'nün yaranma tarixi, Azərbaycanın neft sənayesinin inkişafı, neftçilərin ölkə iqtisadiyyatındakı rolu və bu peşənin əhəmiyyəti ilə tanış etmək.

Plan:

Konfransın açılışı

İştirakçıların salamlanması.

Tədbirin məqsəd və vəzifələrinin izahı.

Neftçilər Günü'nün yaranma tarixi

20 sentyabrın Neftçilər Günü kimi qeyd olunmasının səbəbləri.

1994-cü il “Əsrin müqaviləsi”nin imzalanması.

2001-ci il 16 avqust tarixli Prezident Fərmanı ilə 20 sentyabrın peşə bayramı kimi təsis edilməsi.

Azərbaycan neft sənayesinin inkişaf mərhələləri

Bakıda sənaye üsulu ilə ilk neft hasilatı.

XX əsrdə Azərbaycan neftinin dünya iqtisadiyyatındakı rolu.

Müstəqillik dövründə neft strategiyası və enerji layihələri.

Neftçilərin ölkə iqtisadiyyatında rolu

Enerji təhlükəsizliyi.

Dövlət büdcəsinin formalaşmasında neft sektorunun əhəmiyyəti.

Sosial-iqtisadi inkişafda neft sənayesinin töhfəsi.

Kitab sərgisi və biblioqrafik icmal

“Azərbaycan nefti”, “Əsrin müqaviləsi”, enerji siyasəti və neft tarixini əks etdirən kitabların təqdimatı.

Müzakirə

Oxucuların çıxışları və sualları.

“Azərbaycan neft sənayesinin gələcəyi” mövzusunda fikir mübadiləsi.

Yekun

Konfransın nəticələrinin ümumiləşdirilməsi.

Fəal iştirakçılara təşəkkür və tədbirin bağlanması.

Müdiriyyətin çıxışı: Azərbaycan Prezidentinin 16 avqust 2001-ci il tarixli fərmanı ilə 20 sentyabr hər il Azərbaycanda "Neftçilər günü" peşə bayramı kimi qeyd edilməsi rəsmiləşdirilib. Qeyd edilən tarix Azərbaycanda 1999-cu və 2004-cü ildə, yəni "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanmasının beşinci və onuncu ildönümü rəsmi səviyyədə bayram kimi qeyd edilib. "Neftçilər günü"ndə adətən sənayenin bu sahəsində əldə edilən uğurlar və qarşıda duran əsas məsələlər müzakirə edilir. Həmin gün bu sahədə xüsusi xidmətlər və fədakarlıq göstərən fəhlə və mütəxəssislərə dövlət başçısının fərman və sərəncamları ilə fəxri adlar, orden və medallar verilir. 20 sentyabr 1995-ci ildə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Bakıda, "Respublika" sarayında "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanmasının birinci ildönümü münasibətilə neft-qaz sənayesi kollektivlərinin nümayəndələri ilə görüş keçirilib. Bu görüşdən sonra hər il 20 sentyabrda Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin neft-qaz sənayesi kollektivləri ilə görüşləri mütəmadi xarakter alıb.

I İştirakçı: 1994-cü il sentyabrın 20-si müstəqil Azərbaycan dövlətinin inkişafında mühüm tarixi gündür. Həmin gün xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə hazırlanmış və bütün dünyada "Əsrin müqaviləsi" adı ilə tanınmış neft kontraktları imzalanmışdır. Bu kontraktlar Azərbaycanın neft və iqtisadiyyat tarixinin yeni şanlı səhifəsini açdı. Azərbaycan ilk dəfə idi ki, 8 ölkəni təmsil edən dünyanın məşhur 13 xarici neft şirkəti ilə belə böyük miqyasda saziş imzalayırdı. Bu saziş Xəzər dənizində beynəlxalq əməkdaşlığın əsasını qoydu, xarici sərmayədarların Azərbaycana axınını sürətləndirdi. "Əsrin müqaviləsi" həm də Azərbaycanda yeni neft-qaz kontraktlarının bağlanmasına güclü təkan verdi. Ulu Öndər Heydər Əliyevin siyasi varisi Prezident cənab İlham Əliyevin diqqət və qayğısı sayəsində Azərbaycan

Respublikası Dövlət Neft Şirkəti modern bir quruma çevrilmiş, neft sənayesinin maddi-texniki bazası gücləndirilmişdir. Neft sənayesinə dövlət qayğısının ilbəl artması, neftçilərin rifah halının yaxşılaşdırılması istiqamətində həyata keçirilən məqsədyönlü tədbirlər bu şərəfli peşə sahiblərini yeni-yeni nailiyyətlərə ruhlandırır. 2017-ci il ölkəmiz üçün 2 milyardıncı ton neftin hasil edilməsi ilə əlamətdar oldu. Milyardıncı ton Azərbaycan nefti 1971-ci il martın 28-də çıxarılmışdı. Neftin ilk milyard tonunu hasil etməkdən ötrü Azərbaycan neftçiləri bir əsrlik yol keçdilər. Lakin neftin ikinci milyard tonunu çıxarmaq üçün isə qəhrəman neftçilərimizə yarım əsrdən də az bir vaxt – 46 il kifayət etdi. Bu uğurlar Azərbaycan neftçilərinin fədakar əməyindən, zəngin təcrübəsindən və peşəkarlığından qaynaqlanır. Neftçilərimiz bütün dövrlərdə öz fədakarlığı, peşəkarlığı ilə cəmiyyətdə çox böyük hörmət qazanıblar. Onların qəhrəmanlığını vəsf edən şeirlər yazılıb, mahnılar bəstələnib, filmlər çəkilib. Neftçi əməyini daim yüksək qiymətləndirən Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 2001-ci il 16 avqust tarixli Fərmanına əsasən, müqavilənin imzalandığı tarix – 20 sentyabr Azərbaycanda “Neftçilər günü” peşə bayramı kimi qeyd olunur.

II İştirakçı: Sentyabrın 20-si Azərbaycanda Neftçilər Günü ! Bu tarix xüsusiyyətdir, çünki ölkənin taleyini kökündən dəyişdirən və onu dünya enerji bazarına çıxaran "Əsrin müqaviləsi" kimi tanınan əfsanəvi sənəd imzalanıb.

Bu, Bakıda "Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda "Azəri", "Çıraq" və "Günəşli" yatağının dərinlikdə yerləşən hissəsinin birgə işlənməsi və hasil olunan neftin pay şəklində bölüşdürülməsi" haqqında dünyanın iri neft şirkətləri ilə bağlanmış müqavilə idi. Təxminən 400 səhifə həcmində və 4 dildə tərtib olunmuş müqavilə öz tarixi, siyasi və beynəlxalq əhəmiyyətinə görə "Əsrin müqaviləsi" adını alıb. Müqavilədə 7 ölkənin 11 ən məşhur neft şirkəti iştirak edib. Bununla da, müstəqil dövlətimizin neft strategiyası və doktrinasının əsası qoyulub. Bu global layihə Azərbaycanın suveren dövlət kimi öz təbii sərvətlərinə sahib çıxmaq, milli mənafehlərini, iqtisadi və strateji maraqlarını müdafiə etmək əzmini bütün dünyaya göstərdi, dövlət müstəqilliyinin mühüm təminatına çevrildi. Bu müqavilə həm karbohidrogen ehtiyatlarının miqdarına, həm də qoyulan sərmayələrin həcminə görə dünyada bağlanan ən iri sənəd siyahısına daxildir. Müqavilənin qüvvəyə minməsinin Azərbaycanı dünya arenasında aparıcı mövqeyə çıxarıb, bu müqavilə həm də Azərbaycanın enerji təhlükəsizliyinin əsasını qoyub. "Şahdəniz" yatağı üzrə müqavilə "Əsrin kontraktı"ndan iki il sonra - 1996-cı ildə imzalanıb. 2017-ci ilin sentyabrın 14-də "Azəri", "Çıraq" və "Günəşli" yataqlar blokunun işlənməsi üzrə Hasilatın Pay Bölgüsünün düzəliş edilmiş və yenidən tərtib olunmuş sənəd imzalanıb. Sənədi BP, SOCAR, "Chevron", "Inpex", "Statoil",

"ExxonMobil", TPAO, "Itochu" və "ONGC Videsh Ltd." OVL şirkətlərinin rəhbərləri imzalayıblar. Müqavilə ilə "Əsrin müqaviləsi"nin müddəti 2050-ci ilə qədər uzadılıb. Prezident İlham Əliyev 2019-cu ilin sentyabrın 20-də Heydər Əliyev Mərkəzində "Əsrin müqaviləsi"nin 25 illiyi və Neftçilər Günü münasibətilə keçirilən mərasimdə deyib ki, "Əsrin kontraktı" ulu öndər Heydər Əliyevin neft strategiyasının tərkib hissəsidir, onun başlanğıcıdır.

III İştirakçı: "Məhz Heydər Əliyevin cəsarəti, müdrikliyi sayəsində Azərbaycan özünü dünyaya təqdim edə bildi. Tarixdə ilk dəfə xarici şirkətlər Xəzər dənizində neft-qaz yataqlarının işlənilməsində iştirak etməyə başlamışlar. "Əsrin kontraktı"nın imzalanması nəticəsində on minlərlə yeni iş yeri yaradılıb. Azərbaycanda minlərlə şirkət bu kontraktın icrasında podratçı kimi fəaliyyət göstərir. Yəni, "Əsrin kontraktı"nın çox böyük faydası var",-deyə Prezident bildirib. Bu gün Azərbaycan Avropanın enerji xəritəsinin dəyişməsində mühüm rola malikdir. Azərbaycanın liderliyi altında bir çox enerji layihələri gerçəkləşib, Azərbaycan qazının Avropaya çatdırılması üçün əhəmiyyətli addımlar atılıb. 2006-cı ildə Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinin tikintisi başa çatdırılıb, 2007-ci ildə Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəməri istifadəyə verilib. 2012-ci ildə Azərbaycan və Türkiyə arasında TANAP qaz kəməri üzrə saziş imzalanıb. "Şahdəniz" yatağının tam miqyasda işlənilməsi üçün bu hadisənin xüsusi yeri var. 2018-ci ildə TANAP və Cənub Qaz Dəhlizini rəsmi şəkildə açılışı olub. 2019-cu ilin noyabrın 30-da Prezident İlham Əliyev Türkiyənin Ədirnə vilayətinin İpsala qəsəbəsində TANAP qaz kəmərinin Avropa ilə birləşən hissəsinin açılış mərasimində deyib ki, TANAP Cənub Qaz Dəhlizinin bir hissəsidir. Cənub Qaz Dəhlizi nəhəng infrastruktur layihəsidir, maliyyə dəyəri 38 milyard dollardır və dörd layihədən ibarətdir. "Onlardan üçü - "Şahdəniz" və Cənubi Qafqaz Boru Kəməri istifadəyə verilib, bu gün isə TANAP tam istifadəyə verilir. Dördüncü layihə olan TAP-ın icrası artıq 90 faizi keçib. Əminəm ki, TAP da vaxtında istismara veriləcək. Beləliklə, Avrasiyada ən böyük infrastruktur layihələrindən biri olan Cənub Qaz Dəhlizi vaxtında istismara veriləcək",-deyə İlham Əliyev bildirib. TAP istifadəyə verildəndən sonra Azərbaycan qazı Avropa ölkələrinə tədarük olunacaq. Heydər Əliyev Azərbaycanın tarixində, onun iqtisadiyyatının inkişafında, xüsusilə müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsində neft sənayesinin əhəmiyyətinə xüsusi önəm vermişdir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev Ulu öndərin yolunu layiqincə davam etdirir və Azərbaycan neftçilərinin əməyini yüksək qiymətləndirir. 20 Sentyabr Neftçilər Günü münasibətilə bu şərəfli peşənin bütün çətinliyini və məsuliyyətini layiqincə daşıyan cəsur neftçilərimizi ürəkdən təbrik edir, onlara gələcək fəaliyyətlərində uğurlar arzulayırıq.

İnternetdə:

<https://baku.ws/social/azerbaycanda-neftciler-gunu-jdjsqeyd-olunur>

https://az.wikipedia.org/wiki/Neft%C3%A7il%C9%99r_G%C3%BCn%C3%BC

<https://dashkesen-ih.gov.az/az/news/20-sentyabr-azerbaycanda-neftciler-gunudur.html>

<https://www.facebook.com/SOCARofficial/videos/20-sentyabr-neft%C3%A7il%C9%99r-g%C3%BCn%C3%BC/368878024270033/>